

Nemzeti Információs Felvilágosító Központ

Adatbázisa, amit folyamatosan kiegészít, 100 000 folyamatban lévő állami- és magánkutatásra terjed ki. Egy-egy kutatás bejelentése és nyilvántartása a következőket foglalja magába: cím; a pénzügyi támogatás forrása; a kutató neve; a kutatás helye; tervezett időhatárok; anyagi és egyéb ráfordítások. Ezeket az adatokat egy 200 szavas referátum kíséri, amit a kutatás vezetője készít a kutatás céljáról, módszereiről stb. Az adatokat IBM számítógéppel dolgozzák fel.

Az indexeléshez saját – 25 év során kifejlesztett és állandóan finomított – hierarchikus osztályozási rendszerüket használják. A kutatásokat átlag 10 sorozat hierarchikus fogalommal, vagy 30–40 önálló index fogalommal indexelik, a fogalmakat pedig kódolják.

A keresésre két lehetőség van. Az egyiknél az érdeklődő – még aznap – megkapja a megadott témára vonatkozó kutatások számítógéppel kiírt jegyzékét. A másik esetben a felhasználó on-line rendszer útján (video terminállal) lép kapcsolatba az adattárral, közben módosíthatja, bővítheti vagy szűkítheti kérdését, s csak „beszélgetése” végén iratja ki a szükséges adatokat.

Az adattár igen rugalmas. A keresés nemcsak tárgykörök, hanem a kutató neve, a kutatási helyek stb. és különböző kombinációk szerint is elvégezhető.

Az SSIE központi adattárának használata a következő célokat szolgálja;

1. tájékoztat bármely területen a folyamatos kutatásokról;
2. lehetővé teszi a felesleges ismétlések elkerülését az új kutatások tervezésénél;
3. elősegíti a pénzügyi támogatásokra és a szerződésekre vonatkozó javaslatok elkészítését;
4. a kiválasztott kutatási területeken hozzájárul a trendek és a változások megállapításához;
5. forrásanyagokat nyújt a technológiák értékeléséhez;
6. ösztönöz ötleteket az új kutatásokhoz és fejlesztési tervekhez;
7. áttekinthetővé teszi a hosszú lejáratú tervezéshez az anyagi eszközökre vonatkozó követelményeket;
8. kutatási területenként lehetővé teszi a kutatók közti kapcsolatokat.

Az SSIE ezenkívül szakterületenként referátumokkal és indexekkel kiegészített jegyzékeket is készít a folyamatos kutatásokról (amelyeket a Government Printing Office = Állami Kiadóhivatal) terjeszt és rendszeresen megjelenteti a tevékenységére vonatkozó híreket és közleményeket tartalmazó körleveleit.

/Government Publications Review, 1. k. 2. sz. 1973. p. 209–212./

Balázs Sándor

A *Library of Congress* keretében 10 évvel ezelőtt alakult meg a *National Referral Center for Science and Technology (NRCST)*. A cikk az elmúlt évtized tapasztalatainak kritikai elemzése.

A központ nem önfenntartó, kormánytámogatást kap, szolgáltatásai díjtalanok, kivéve kiadványait.

Tevékenység

A központnak három feladata van, mégpedig:

- a műszaki–tudományos területen minden jelentős USA forrás számbavétele;
- a műszaki–tudományos területen dolgozó intézmények és egyének kívánságra történő tájékoztatása ezekről a forrásokról;
- a műszaki–tudományos forrásokról útmutatók, címjegyzékek és más összeállítások kiadása.

Az információs forrást a legtágabb értelemben veszik, beleértik mindazon könyvtárakat, szolgáltatásokat, szervezetet, központot, vagy akár személyt, ahonnan műszaki–tudományos információ beszerezhető. A második feladatot a Központ „*clearing-house*”-szerűen látja el: a kérdésekre nem maga válaszol, hanem a megfelelő forráshoz irányít. A harmadik szolgáltatás lényegében a központ tájékoztató-irányításának a kiterjesztése. Célja, hogy megismertessen a létező forrásokkal és ezzel is csökkentse az egyedi kéréseket. A tapasztalat szerint a kiadványok ösztönöztek a megkeresésekre.

Problémák

Legnehezebb meghatározni mi értendő információs forrás alatt. A meghatározásnak flexibilisnek kell lennie és a formálistól, a megszokottól eltérőnek. A Központ célja nem a meglévő szolgáltatások megismétlése a használó és az adott speciális szolgáltatás között. A számbavételhez minden részletre kiterjedő pontos definícióra és leírásra van szükség. Ebből a célból a kiküldött kérdőívek a lehető legteljesebb részletességre törekcsenek: milyen információ áll rendelkezésre, hogyan használható, hogyan lehet hozzáférni, mennyibe kerül stb. Eleinte sok volt a félreértés, amit sikerült később kiküszöbölni.

A második, nagyobb probléma teljes egészében sohasem oldható meg: nevezetesen azt megérteni, hogy a Központ csak irányít, eligazít, de maga nem ad sem információt sem bibliográfiát. Tehát nem referenz központ.

Kiadványok

A begyűjtött adatok publikálása közvetlenül az adatgyűjtésből következik, ösztönzi a közvetlen kapcsolatok létrejöttét. Az útmutatók nagy példányszámban kelnek el.

Automatizálás

Hosszútávon csak a gépesítés lehet hatékony és gazdaságos. Az útmutatók, címjegyzékek adatainak 85%-a került már gépre és gépi előállítással készülnek.

A Központ meggyőződése, hogy a tudományos–műszaki információ leghatékonyabb terjesztési módja a „személytől személyhez” szóló. Hangsúlyozzák, hogy nem referenz-szolgáltatást látnak el; az időnként felmerülő tipikus referenzkérdéseket házon belül, a Műszaki–Tudományos Főosztályhoz irányítják. A bibliográfiai megkeresések legnagyobb részét így mégis a *Library of Congress* oldja meg a maga hatalmas bázisa alapján. (3 millió könyv, 20 ezer kurrens folyóirat és több, mint 2 millió report áll rendelkezésre.) A Központ legnagyobb erőssége a *Library of Congress* keretében való elhelyezése.

Jelentés – adatok

Tisztán statisztikai szempontból nézve a számok nem keltenek nagy benyomást. A Központ 10 éves tevékenysége alatt 32 117 választ adott. E mögött azonban az rejlik, hogy a válaszok információs forrásokat tártak fel, amelyek eddig ismeretlenek voltak. Az adott válasz használhatóságáról visszajelentést kérnek.

Hálózat

A Központ aktív léte nyomán másutt is alakultak ki hasonló szolgáltatások. A referenz szolgáltatásokat nyújtó intézményekkel szemben a szolgáltatásokra utaló központok a jóval könnyebb utat választják és lényegesen olcsóbban működnek. Meglévő szolgáltatásokra építenek és egyben azt is feltárják, mire lenne még szükség.

A Központ mindenkor készségesen részt vesz és együttműködik a hálózati fejlesztésben, különösen kormányzati intézmények már kialakult munkájához kapcsolódik.

/Special Libraries, 66. k. 3. sz. 1975. p. 126–132./

Faragó Lászlóné

A World Metal Index története és fejlődésének jelenlegi helyzete

Az angliai Sheffield és környéke acélgyártó iparáról ismert. Érthető tehát hogy az acélgyártás és kereskedelem tájékoztatási szükségletének kielégítésére Sheffieldben hozták létre a világszerte ismert WORLD METAL INDEX-et (WMI).

A sheffieldi tudományos és műszaki könyvtár – amely egyben letéti könyvtára volt az angol szabványügyi hivatalnak – ismerte fel az egyre gyakrabban visszatérő érdeklődések útján megmutatkozó igényt olyan nyilvántartásra, amelynek alapján fémgyártással, acélgyártással kapcsolatos szabványokra, gyártmányokra, gyártók nevére stb. gyors felvilágosítást lehet adni. Az egyes információegységekről, utalásokról kartonnyilvántartást fektettek fel, ez az egyszerű nyilvántartás tekinthető a WMI megindulásának, amely azután az igények arányában egyre gyorsabb fejlődésnek indult.

Az 1960-as évekig szinte kizárólag angol adatokat tartalmazó adatbázist a külföldi adatok fokozatos feldolgozásával bővítették, és az 1960-as évek közepétől vált felhasználhatóvá a nemzetközi érdeklődés számára is. Először a DIN szabványok kerültek beépítésre a Normenhefték alapján, majd ezeket követte a francia AFNOR és az amerikai ASME, SAE, AMS, AISI, API, ASTM, ANSI intézmények kibocsátott szabványai, az ISO nemzetközi szabványok, továbbá ebben az időben kezdték meg az adatszolgáltatást a helyi iparvállalatokról és gyártmányaikról. Az utóbbi időben kerültek nyilvántartásba Japán, a Skandináv államok, Lengyelország, valamint a többi jelentős fémkohászattal rendelkező országok szabványai és vonatkozó adatai.

A WMI a gyártmányok, a fémek anyagtulajdonságai, fémfajták és elnevezések, eljárások és gyártók nyilvántartására specializálta magát. Ki gyártja és mit gyárt, milyen ország, intézmény adott ki szabványt, előírást a gyártmányokkal kapcsolatban – elsősorban ezekre a kérdésekre felel. Aki fémötvözetekkel, fázisdiagramokkal, korróziós ellenállással, szakítószilárdsággal, illetve hasonló jellemzőkkel kapcsolatos szakirodalom után érdeklődik, ezekre a választ az ALLOYS INDEX-ben és az amerikai ASM METAL INDEX-ben találja meg.

1974-ben rendszereztek az egész adatbázist, az új szabványokat, új gyártmányok, gyártók neveit szisztematikusan beépítik, a változásokat figyelemmel kísérik, mert a „halott index” elveszíti értékét.

Az alap-nyilvántartás ma mintegy 90 000 információegységet tárol, amely évenként 5000 egységgel gyarapodik, főként szabványokkal, de emellett a cikkek, reportok, kézikönyvek, bibliográfiák száma is egyre emelkedik.

A WMI hosszú utat tett meg a kezdés óta, gondosan gyűjti, és válogatja forrásait és bővíti az index tartalmát; e célból fontosnak tartja kiterjeszteni és egyre fejleszteni